

บทที่ 5

แผนการปรับปรุงและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมบริเวณกำแพงเมืองชั้นนอก ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาทั้งในส่วนของการดำเนินการของภาครัฐส่วนกลาง และเทศบาลนครเชียงใหม่ที่ผ่านมา สภาพทางกายภาพของกำแพงเมืองชั้นนอกในสภาพปัจจุบัน ตลอดจนข้อจำกัด และบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ การมีส่วนร่วม ความคิดเห็นของประชาชน ตลอดจนภาระหน้าที่ใหม่ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ 2540 เมื่อประมวลข้อมูลทั้งทางด้านเอกสารและการสำรวจภาคสนามแล้วผู้ศึกษาได้ทำการพิจารณาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมบริเวณกำแพงเมืองชั้นนอกในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่โดยให้เทศบาลนครเชียงใหม่จึงขอเสนอแผนการปรับปรุงและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมบริเวณกำแพงเมืองชั้นนอกในเขตเทศบาลดังนี้

5.1 แผนการปรับปรุงและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมบริเวณกำแพงเมืองชั้นนอกในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

5.1.1 หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบเทศบาลนครเชียงใหม่

แผนปฏิบัติการเชียงใหม่เมืองน่าอยู่ (2545-2547) : เทศบาลนครเชียงใหม่ ในฐานะองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชน มีหน้าที่ให้การบริการสาธารณะ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเมืองอย่างจริงจัง และมีความมุ่งมั่น ที่จะพัฒนาชุมชนในเขตเมืองทุกหมู่เหล่า ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน มีความรัก ความผูกพัน ความภาคภูมิใจเมืองเชียงใหม่ ได้มีการจัดตั้งโครงการเชียงใหม่เมืองน่าอยู่ เพื่อให้มีการดำเนินการในเรื่องนี้เป็นไปอย่างต่อเนื่องชัดเจนและมีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคีพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์การพัฒนาใหม่ จากเทศบาลเป็นผู้ดำเนินการเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนมาเป็นการร่วมกันคิดร่วมกันทำและร่วมกันรับผิดชอบในผลของการพัฒนา การดำเนินการในลักษณะนี้ จะก่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง เกิดความรู้ที่รักผูกพันและเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ และอยากเห็น โครงการสำเร็จจึงถือเป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชนเมือง

5.1.2 หน่วยงานสนับสนุนกรมศิลปากร สนับสนุนทางด้านวิชาการ การบำรุงรักษา และการซ่อมแซมให้เป็นไปตามหลักวิชาทางโบราณคดี กรมธนารักษ์สนับสนุนในการอนุญาตให้เทศบาลนครเชียงใหม่ใช้พื้นที่ราชพัสดุบริเวณแนวกำแพงเพื่อการอนุรักษ์ และอนุญาตให้ใช้ที่ราชพัสดุแปลงอื่น ๆ ที่มีความเหมาะสมเพื่อโยกย้ายราษฎรบางส่วนที่มีความต้องการย้ายที่อยู่ ออกจากชุมชนพิพเนตร

5.1.3 รูปแบบในการปรับปรุงและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่าง ๆ พบว่าข้อจำกัดในการปรับปรุงอยู่ที่ การขาดแคลนงบประมาณ ข้อจำกัดในการโยกย้ายชุมชนออกจากพื้นที่ เป็นหลักสำคัญประกอบกับสภาพทางกายภาพของกำแพงที่ทรุดโทรม ถูกบุกรุก และผุพังลงโดยธรรมชาติอีกส่วนหนึ่ง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรักษา (Preservation) ให้อยู่ในสภาพเดิม โดยเร็วที่สุดจึงเสนอให้มีการปรับปรุงและฟื้นฟูแนวกำแพงเพียงบางส่วนเป็นลำดับโดยการสร้างทางเดินชดฐานกำแพงตลอดแนวกำแพงจากจุดเชื่อมต่อสวนกาญจนาภิเษกไปจนสุดแนวถนนหายยาโดยจุดที่แคบที่สุดของทางเดินกว้างไม่น้อยกว่า 1 เมตรทั้งสองด้านของแนวกำแพงเมือง มีการเสริมความมั่นคงโดยการสร้างรูปขึ้นมาใหม่ (Reconstruction) โดยการก่ออิฐเดิมหรือหากจำเป็นต้องเสริมอิฐใหม่ที่มีลักษณะเลียนแบบของเดิมเพื่อเสริมฐานกำแพงในจุดที่ดินมีการพังทลาย ปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อความสวยงาม สำหรับจุดที่มีสภาพสมบูรณ์ที่สุดของแนวกำแพงเมืองชั้นนอกคือป้อมกลมควรซ่อมแซมโดยวิธี Anastylis โดยการจัดรีขึ้นส่วนเดิมของวัสดุที่ก่อสร้างกลับเข้าเดิมและอาจจะมีวัสดุใหม่เสริมบ้างตามความจำเป็นโดยอาศัยรูปแบบดั้งเดิมที่มีอยู่โดยส่วนนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องขอให้กรมศิลปากรรับผิดชอบในการควบคุมการซ่อมแซมเพื่อความถูกต้องในการดูแลรักษาโบราณสถานทั้งนี้เป็นไปได้สอดคล้องตามแนวทางที่สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดลร่วมกับกรมศิลปากรได้ศึกษา รวมไปถึงความคิดเห็นของประชาชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่ก็ยังมีความเห็นสนับสนุนตามแนวทางนี้อันจะช่วยรักษาตามแนวทางในการบำรุงโบราณสถานที่เหมาะสม

5.1.4 งบประมาณดำเนินงาน เทศบาลนครเชียงใหม่โดยผู้บริหารต้องกล้าแสดงจุดยืนและวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบต่อโบราณสถานต่าง ๆ โดยการหาแหล่งงบประมาณจากภายนอกเช่นขุดหนุนเฉพาะกิจ เช่นในปีงบประมาณ 2545 เทศบาลตำบลแม่ริม ใ้ได้รับงบประมาณสนับสนุนเพื่อปรับปรุงพระตำหนักคาราภิรมย์ในงบประมาณ 35 ล้านบาท จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น หรือ การจัดงบประมาณโดยกำหนดสัดส่วนตามความสำคัญ เช่น ร้อยละ 4, 6, 8, 10 โดยเพิ่มขึ้นในแต่ละปีของงบหมวดที่ดินและสิ่งก่อสร้างใช้เพื่อการปรับปรุงโบราณสถานก็จะทำให้มีแหล่งงบประมาณในการพัฒนาบำรุงและปรับปรุงโบราณสถานอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ทั้งนี้เป็นเรื่องที่ทำนายสำหรับนายกเทศมนตรีที่จะมาจากการเลือกตั้ง

ในต้นปี 2546 อันจะเป็นบทพิสูจน์ให้เห็นถึงศักยภาพของฝ่ายบริหารที่จะต้องนำเสนอวิสัยทัศน์ต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่และรับผิดชอบต่อโบราณสถานของเมือง

5.1.5 การปรับปรุงและโยกย้ายชุมชน โดยการให้สิทธิผู้อยู่อาศัยในแนวเดิมอาศัยอยู่ ณ ที่เดิมได้ต่อไป 5 - 10 ปีภายใต้เงื่อนไขการขยับแนวหลังคาบ้านออกจากแนวกำแพงไม่น้อยกว่า 1 เมตรซึ่งปัจจุบันมีจำนวนประมาณ 70 หลังคาเรือนเพื่อสร้างแนวทางเดินซึ่งเป็นการแยกกลุ่มผู้ที่บุกรุกที่ดินแนวกำแพงเมืองออกจากกลุ่มผู้ที่อยู่อาศัยในที่ดินของเทศบาลที่อยู่ห่างออกไปจากแนวกำแพงมากอันจะช่วยให้เกิดปัญหาการพังทลายของกำแพง

5.1.6 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถกระทำได้ 3 แนวทางดังนี้

5.1.6.1 การปลูกฝังให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาโบราณสถาน โดยเทศบาลสนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดได้จัดให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาโบราณสถาน โดยจัดโครงการทัศนศึกษาให้ความรู้แก่นักเรียนในการเยี่ยมชมชุมชนตลอดจนรับรู้ข้อมูลการอนุรักษ์แนวกำแพงเมืองขึ้นนอกการจัดกิจกรรมในสวนกาญจนาภิเษก

5.1.6.2 แผนงานส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วม โดยการสนับสนุนงบประมาณให้ตัวแทนชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม อ.ส.ม รับเป็นตัวแทนรับสินค้าชุมชนต่าง ๆ และจำหน่ายสินค้าในศูนย์สาริณสินค้าชุมชนอำเภอที่ตั้งอยู่ใกล้สุสานหายา ในขณะที่เดียวกันมีตัวแทนชุมชนที่สามารถทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ วิทยากรที่จะให้ความรู้แก่ผู้มาเยือนเข้าเยี่ยมชมชุมชนและแนวกำแพง อันเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง รวมไปถึงการที่มีหน่วยงานเทศบาลอื่น ๆ มาเยี่ยมชมเทศบาลนครเชียงใหม่ ให้จัดให้มีการท่องเที่ยวและเยี่ยมชมแนวกำแพงเมืองเก่าด้วยอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้มีมาตรการควบคุมไปกับแผนดำเนินงานดังนี้

1. มาตรการทางป้องกันด้านกฎหมาย (Protection) โดยการห้ามการโอนย้ายบุคคลภายนอกเข้าอยู่ในบ้านต่าง ๆ ตามทะเบียนบ้านในชุมชนโดยเด็ดขาดซึ่งสามารถกระทำได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและงานทะเบียนราษฎร

2. มาตรการควบคุมการก่อสร้าง ให้มีการสำรวจโดยภาพถ่ายและจัดทำแผนที่ชุมชนและหยุดการอนุญาตให้ก่อสร้างบ้านหรือออกใบอนุญาตก่อสร้างใด ๆ ในชุมชนเพื่อป้องกันการเพิ่มขึ้นของประชากรและการสวมสิทธิ์เลขที่บ้านในชุมชน

3. มาตรการบำรุงรักษา (Preservation) โดยการจัดตั้งหน่วยงานและมีเจ้าหน้าที่ของเทศบาลปฏิบัติหน้าที่เช่น เทศกิจ คอยตรวจตรา สำรวจแนวกำแพงเพื่อรักษาและบำรุงตลอดจนป้องกันการทำลายกำแพงและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

4. มาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เป็นไปได้ยากที่จะปล่อยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง(Spontaneous) ซึ่งปรากฏชัดจากข้อมูลที่ได้จากแบบ สอบถาม จึงจำเป็นต้องดำเนินการในรูปแบบชักนำ (Coercived) ไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาความรู้ การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่องตามแผนการที่ได้วางไว้

5. มาตรการด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาสาธารณูปโภคในชุมชน ทิพยเนตรในส่วนที่เป็นที่ดินของเทศบาลโดยการปรับพื้นผิวจราจร จัดสร้างรางระบายน้ำในชุมชนให้มีศักยภาพที่จะรองรับ จัดเสริมถังขยะรองรับในชุมชนให้มากขึ้น จัดติดตั้งระบบไฟฟ้าแสงสว่างในชุมชนและตลอดแนวทางเดินและระมัดระวังเพิ่มความรอบคอบในการพิจารณาการสร้างสิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ ในพื้นที่โบราณสถาน